

Türkçülüğün Esasları

Ziya GÖKALP

İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2018, 254 Sayfa, ISBN:978-605-155-192-0

Merve Nur AKBAY*

Türk Tarihi, Türk Siyaseti ve Sosyolojisi açısından önemli bir şahsiyet olan Ziya Gökalp tarafından kaleme alınan bu eserde Cumhuriyetin kuruluş yıllarındaki ideolojinin izleri bulmamız mümkün. Türkçülüğün Esasları ilk defa 1923 yılında Ankara- Matbuat ve İstihbarat Matbaası'nda yayımlandı. Atatürk'ün "*Bedenimin babası Ali Rıza Efendi, hislerimin Namık Kemal, Fikirlerimin babası Ziya Gökalp'tir.*" dediği Ziya Gökalp Türkçülüğün Esasları adlı kitabıyla Türkçülük düşüncesini sistemleştirmiştir. "*Türk Medeniyet Tarihi, Türk Töresi ve Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak*" adlı eserleri de yazarın çok kıymetleri eserleridir.

Ziya Gökalp adı geçen eserde uzun yıllardır savunduğu düşüncelerin derli toplu bir şekilde bir araya getirildiği ana metin özelliği gösterir. Ziya Gökalp düşüncesinde, Türkçülük ayrı bir yere sahiptir. Türkçülüğün Esasları'nda "*Türkçülük Nedir?*" sorusuna verdiği cevap da bu durumun açık bir sağlamasıdır: "*Türkçülük, Türk milletini yükseltmek demektir.*"

Ziya Gökalp'in ortaya koyduğu tüm çalışmalara bakacak olursak Türk toplumunun geçmişi, bugünü ve geleceği üzerinde özellikle kültür temelli olarak yoğunlaştığı görülecektir. Türkçülüğün Esasları'nda Türkçülük mefkûresini (ülkü) yeniden tespit eder ve bu mefkûreyi üç dereceye ayırır: 1- Türkiyecilik, 2- Oğuzculuk, 3- Turancılık. Gökalp'a göre bugün gerçekleşen sadece Türkiyeciliktir. Yakın

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Tarih Bölümü, akbaymerveur@hotmail.com

mefkûremiz Oğuz birliği olmalıdır der. Türkçülerin uzak mefkûresi iste Turan adı altında birleşen Oğuzları, Tatarları, Kırgızları, Özbekleri, Yakutları lisanda, edebiyatta birleştirmektedir.

Ziya Gökalp, Türkçülüğün uzak ve yakın mefkûrelerini ortaya koyduktan sonra, Türkiye Türkçülüğünün temel ve amaçlarını tespit eder ve önce milleti tarif eder: *“Millet, dilce, dince, zevkçe ve ahlakça bir olan, yani aynı şartlar altında yetişmiş fertlerden mürekkep bir topluluktur. Şu halde Türk’üm diyen her ferdi Türk tanımaktan başka çare yoktur.”* Türkçülerin bu hedeflere ulaşması için üzerlerine almaları gereken hars ve medeniyet vazifesini söyler. Öncelikle hars ile medeniyeti anlamlandırmalıyız. Gökalp’a göre hars ve medeniyet bütün sosyal alanları içinde barındırıyor. Gökalp’a göre hars millidir, medeniyet uluslararasıdır. Hars, bir başka milletten alınamaz; milli topluluklara esas karakterleri veren unsurlar bütünüdür.

Gökalp’a göre, bir milletin hem kendi manevi değerlerinin tümü olan harsa hem de bir medeniyet ailesinde bağlanması için Türkçü aydınlara iki görev düşmekte: 1- Halka Doğru, 2- Garba Doğru. Halka doğru gitmek milletin seçkinlerinin kendi harslarını aramalarıdır. Çünkü hars halktır. Medeniyet ise seçkinlerdir.

Ziya Gökalp, harsı meydana getiren milli değerleri de sekiz bölümde toplamış ve Türkçülüğün Esasları kitabında *“Türkçülüğün Programı”* başlığı altında incelemiştir. Bunlar; Lisani Türkçülük, Bedii Türkçülük, Ahlaki Türkçülük, Hukuki Türkçülük, Dini Türkçülük, İktisadi Türkçülük, Siyasi Türkçülük, Felsefi Türkçülüktür. Lisani Türkçülük bölümünde Gökalp yazı dili ve konuşma dilini şöyle eleştirmiştir: *“ Türkiye’nin milli lisanı ‘İstanbul Türkçesi’dir; buna şüphe yok! Fakat İstanbul’da iki Türkçe var: biri konuşulup yazılmayan ‘İstanbul Lehçesi’, diğeri yazılıp da konuşulmayan ‘Osmanlı Lisanıdır.’ Acaba, milli lisanımız bunlardan hangisi olacaktır?”*

Bedii Türkçülük adlı bölümde; Gökalp Edebiyatımızın Millileştirilmesini ve İşlenmesini incelemiştir. Türklerde Ahlak adlı bölümde Gökalp’ın şu ifadeleri dikkat çekmektedir: *“Türk tarihi baştanbaşa ahlaki vazifelerin meşheridir. Türklerin mağlup milletlere ve onların milli ve dini mevcudiyetlerine dini ve içtimai muhtariyetler (kendi kendine hareket edebilme serbestliği) vermesi her türlü takdirin üzerindedir.”*

Bu kısımda Türklerin kendi ahlak çerçevesine uygun ahlaki mefkûreleri incelenmiştir; Vatani ahlak, Mesleki ahlak, Aile ahlakı, Beynelmilel ahlak olarak bölümlere ayrılmıştır ve ayrıntılı inceleme yapılmıştır.

Hukuki Türkçülük adlı bölümde gayelerinden bahsedilmiştir ve yine ayrıntılı bir açıklama yapılmıştır. Siyasi Türkçülük adlı kısımda Gökalp şöyle demiştir: *“Türkçülük siyasi bir fırka değildir; ilmi felsefi, bedii bir mekteptir; başka bir tabirle harsı bir çalışma ve yenilik yoldur. Bu sebeptendir ki, Türkçülük, şimdiye kadar bir fırka şeklinde siyasi mücadele meydanına atılmadı; bundan sonrada, şüphesiz atılmayacaktır.”*

Sonuç olarak, Türk düşünce, kültür ve siyaset tarihinin önemli simalarından biri olan Ziya Gökalp, Türkçülüğün Esasları adlı eseriyle Türk milletindenim demenin ne demek olduğunu, Türk milletinin kim olduğunu, nerden geldiğini ve nereye gitmesi gerektiğini öğreten kıymetli bir eser bırakmıştır. Gökalp'in slogan niteliğinde bir sözünü burada belirtmek istiyorum: *“Türk Milleti'ndenim, İslam Ümmeti'ndenim, Garb Medeniyeti'ndenim.”* Gökalp'in Batı Medeniyeti 'ne bu derece sempatisini anlamak için şu sözlerini anlamak gerekir. Gökalp Avrupalıların ilerleyişleri sayesinde tank, uçak, denizaltı yapabildiklerini; bizim ise top ve tüfekten ileri gidemediğimizi söyler ve sorar: *“Gerek dinimizin, gerek vatanımızın istiklalini nasıl müdafaa edebileceğiz? Bu dini ve vatani tehlikeler karşısında yalnız bir kurtuluş çaresi vardır; o da Avrupalılar kadar ilerlemektir.”* Gökalp'e göre bu ilerlemeyi ancak tam olarak batı medeniyetine girmekle sağlayabiliriz.

Türk milliyetçiliğinin ideoloğunun da yapan Gökalp, kendisine kadar dağınık bir halde gelen düşünceleri bir araya getirerek, gerçek anlamını bulan bu düşünceye Türkçülük adını vermiş ve milletin bundan sonra gideceği yolu tayin etmiştir. İmparatorluk sürecinden Cumhuriyet' geçiş döneminde yaşayan Gökalp'in insanların kafalarının karışık olduğu bir dönemde, bu karışıklığa çözüm bulmak amacıyla Türk toplumu ve kültürü üzerine yaptığı sosyolojik, kültürel ve siyasal teori ve değerlendirmeler bugün de gerçekliğini devam ettirmektedir.

Ziya Gökalp'in şu sözleri ile yazımı tamamlamak isterim: *“Başka uluslar, çağdaş uygarlığa girmek için geçmişlerinden uzaklaşmak zorundadırlar; oysa Türklerin çağdaş uygarlığa girmeleri için, yalnız geçmişlerine dönüp bakmaları yeter.”* Son yüzyılda Türkiye'nin yetiştirdiği en büyük fikir adamlarından biri olan Ziya Gökalp'i bu eseri okumaya değer ana kaynak niteliği taşıyan yaşadığımız çağda bir takım yeni arayışlara ışık tutacak niteliktedir.